

กระจายอำนาจใหม่ รักษาอารมณ์ นักรวมทุกคน: บทเรียนจาก
ขบวนการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระดับโลก¹
Reframing Decentralized Organization,
Emotional Sustainability, and Inclusivity:
Insights from Global Climate Movements

นัฐกานต์ อัครพงศ์พิศักดิ์²

Nattakant Akarapongsapisak

Received: September 2, 2025/ Revised: October 20, 2025/ Accepted: October 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้สำรวจว่ายุทธศาสตร์และยุทธวิธีใดบ้างส่งผลต่อความสำเร็จของขบวนการเคลื่อนไหวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระดับโลก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสารวิชาการและเอกสารชั้นต้นเกี่ยวกับขบวนการ 3 ขบวนการ ได้แก่ ขบวนการขบถต่อต้านการสูญพันธุ์ ขบวนการวันศุกร์เพื่ออนาคต และขบวนการป่าฝนโลก บทความเสนอว่า ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือที่ถูกปรับปรุงขึ้นใหม่หลังจากเผชิญความล้มเหลวของขบวนการระดับโลกมี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกคือการปรับรูปแบบการจัดขบวนการแบบกระจายอำนาจใหม่ โดยเพิ่มยุทธวิธี "สร้างกลุ่มคนในย่านการใช้ชีวิตเดียวกัน" และการประเมินยุทธศาสตร์ร่วมกันอย่างจริงจัง ก่อนนำไปใช้ โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับบริบทที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งภายใน กลุ่มที่สองคือการจูงใจและรักษาอารมณ์ของผู้เข้าร่วมขบวนการโดยการสร้างเรื่องเล่าที่เป็นแบบเฉพาะ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “การเคลื่อนไหวทางสังคมด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” ภายใต้โครงการประชาสังคมเปลี่ยนผ่านภูมิอากาศอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ความเห็นในบทความของผู้เขียน มูลนิธิฯ และ สสส. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (Assistant Professor, College of Politics and Governance, Mahasarakham University), Email: nattakant.a@msu.ac.th

บุคคลผ่านโซเชียลมีเดีย การชูภารกิจทางศีลธรรม และการฟื้นฟูอารมณ์ของสมาชิก และกลุ่มสุดท้ายคือ การ “นับรวมทุกคน” โดยการปรับปรุงยุทธวิธีขัดขวางทำลายระบบปกติ และการประยุกต์ใช้ “ยุทธศาสตร์ผ้าห่ม”

คำสำคัญ: ขบวนการเคลื่อนไหวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี ทฤษฎีขบวนการทางสังคม

Abstract

This article examined the strategies and tactics that have shaped the achievements of global climate movements. Employing a qualitative methodology, it drew on academic literature and primary documents concerning three transnational climate movements: Extinction Rebellion, Fridays for Future, and the World Rainforest Movement. Through an analysis of both successful strategies and tactics, alongside those which were subsequently revised after proving less effective, the article identified three clusters of strategic orientations. The first involved reframing decentralized organization, including the promotion of group-building within everyday social and spatial settings, along with the rigorous assessment of strategies in contexts prone to internal conflict. The second concerned membership recruitment and retention, emphasizing the use of personalized narratives through social media, the invocation of moral imperatives, and the continual regeneration of activist capacity. The third was related to inclusivity, encompassing a reconsideration of disruptive tactics and the adoption of a “blanket strategy”.

Keywords: Climate Movements, Climate Change, Strategy, Tactics, Social Movement Theories

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้ว่าทศวรรษ 2010 ได้กลายเป็นทศวรรษที่อุณหภูมิโลกพุ่งสูงที่สุดในประวัติศาสตร์ ความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเร่งการหลอมละลายของธารน้ำแข็งทั่วโลกและการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลอย่างที่ไม่ปรากฏมาก่อน ขณะที่สถานการณ์วิบัติภัยแผ่ขยายไปทั่วโลก ในปี ค.ศ. 2024 เกิดฤดูไฟป่ารุนแรงในประเทศออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา ตักแตนระบาดในทวีปแอฟริกา ตะวันออกกลาง และเอเชีย ไปจนถึงคลื่นความร้อนในทวีปแอนตาร์กติกา ซึ่งบางพื้นที่มีอุณหภูมิสูงกว่าระดับปกติถึง 28 องศาเซลเซียสในช่วงกลางฤดูหนาว (Jacobson et al., 2024)

ท่ามกลางสถานการณ์ฉุกเฉินเร่งด่วน ประชาสังคมในส่วนต่าง ๆ ของโลกได้รวมตัวเคลื่อนไหวเรียกร้องให้รัฐและองค์กรระหว่างประเทศเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยในส่วนของขบวนการทางสังคมนั้น นับจากปี ค.ศ. 2009 ได้เกิดขบวนการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระดับโลกมากมายที่ได้รับความสนใจจากสื่อ เช่น Just Stop Oil ซึ่งเรียกร้องให้รัฐบาลอังกฤษยุติการออกใบอนุญาตให้กับโครงการเชื้อเพลิงฟอสซิลรายใหม่ หรือ Sunrise Movement ซึ่งมุ่งผลักดันให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกายุติการสนับสนุนชนชั้นนำทางธุรกิจเชื้อเพลิงฟอสซิล และหันมาสร้างงานแก่ชุมชนผิวสีและชนชั้นแรงงาน

ขบวนการเหล่านี้สามารถผลักดันข้อเรียกร้องบางข้อของตนได้สำเร็จ เช่น การเคลื่อนไหวของ Just Stop Oil และขบวนการโลกร้อนอื่น ๆ ในสหราชอาณาจักร ทำให้ศาลสูงสุดสหราชอาณาจักรพิพากษาให้การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของกิจการน้ำมันและก๊าซรายใหม่ต้องรวมถึงผลกระทบจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทางอ้อมในห่วงโซ่คุณค่าด้วย หรือการที่ Sunrise Movement สามารถร่วมผลักดันให้รัฐเวอร์มอนต์และนครนิวยอร์กผ่านร่างกฎหมาย "Climate Superfund" ซึ่งบังคับให้บริษัทน้ำมันขนาดใหญ่ต้องจัดสรรเงินเพื่อใช้ในการลดผลกระทบจากวิกฤตภูมิอากาศ อย่างไรก็ตาม ขบวนการต่างก็เผชิญอุปสรรคสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการถูกปราบปรามและต้องต่อสู้คดีในศาลจนต้องประกาศยุติการรณรงค์ในรูปแบบของการประท้วง ดังกรณีของ Just Stop Oil ในปี ค.ศ. 2025 (Gayle, 2025) หรือการที่ Sunrise Movement พบว่า รัฐบาลพรรคเดโมแครตที่พวกตนร่วมสนับสนุนให้ได้รับการเลือกตั้ง กลับหลีกเลี่ยงที่จะผลักดันนโยบายอุดหนุนโค่นเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Arrieta-Kenna, 2021)

การที่ขบวนการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระดับโลกประสบทั้งความสำเร็จและล้มเหลว โดยส่วนใหญ่เป็นผลจากยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่ขบวนการเลือกใช้ ทำให้เครือข่ายภาคประชาสังคมในไทยที่มีเป้าหมายในการต่อสู้กับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต้องการร่วมมือกับภาควิชาการในการทบทวนบทเรียนของขบวนการเหล่านั้น จนกระทั่งเป็นที่มาของโครงการวิจัยซึ่งมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จของขบวนการเคลื่อนไหวระดับโลก ซึ่งอาจนำมาปรับใช้กับขบวนการในประเทศไทย ภายใต้วัตถุประสงค์ดังกล่าว งานวิจัยจึงตั้งคำถามในการศึกษาว่า ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จของขบวนการเคลื่อนไหวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระดับโลก

บทความนี้มีเนื้อหา 4 ส่วนได้แก่ การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับขบวนการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จของขบวนการทางสังคม วิธีการศึกษา ภูมิหลังและความสำเร็จของกรณีศึกษา และบทเรียนจากยุทธศาสตร์และยุทธวิธีของขบวนการระดับโลก

ขบวนการเคลื่อนไหวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จของขบวนการทางสังคม

แม้จะมีรูปแบบและจุดเน้นที่ต่างกัน แต่ขบวนการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีลักษณะร่วมกัน ได้แก่ เน้นย้ำว่าโลกร้อนเป็นภัยคุกคาม เรียกร้องให้มีการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและขยายวงกว้าง และให้มีการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างชุกตราบจนโคนทั้งโดยการเปลี่ยนผ่านการใช้พลังงานและการปรับระบบเศรษฐกิจและวิถีชีวิต (Garrlets & Dietz, 2014, pp. 1-2)

ในการจำแนกขบวนการเคลื่อนไหวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศออกจากองค์กรภาคประชาสังคมในรูปแบบอื่น ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ 3 ข้อ ได้แก่ ข้อแรก ผู้เข้าร่วมมี

³ ยุทธศาสตร์ (strategy) หมายถึงทางเลือกที่มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การเรียกร้อง พื้นที่ในการเคลื่อนไหวรวมหมู่ ยุทธวิธีหรือรูปแบบ เป้าหมาย และระดับของการเคลื่อนไหวรวมหมู่ (เช่น ระดับวงกว้าง ระดับชุมชน ระดับองค์กร) (Meyer & Staggenborg, 2012, pp. 4-6) ส่วน ยุทธวิธี (tactics) หมายถึง รูปแบบของการกระทำที่ผู้กระทำเลือกมาอย่างรอบคอบโดยมีเป้าหมายที่จะโน้มน้าวหว่านล้อมหรือบังคับขู่เข็ญฝ่ายตรงข้าม สาธารณชน รวมไปถึงผู้ร่วมขบวนการ ยุทธวิธีมักเป็นผลสืบเนื่องจากยุทธศาสตร์ (Doherty, 2013)

เป้าหมายร่วมกันในเชิงความคิดและการให้เหตุผลที่ซับซ้อน (higher-order objective) และมีความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าในการป้องกันการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ข้อที่สองให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวในเชิงของการประท้วงหลากหลายรูปแบบเหนือกว่าการลี้ภัยหรือการผลักดันนโยบาย และข้อที่สาม เป็นการเคลื่อนไหวที่ดำเนินมาโดยกินระยะเวลาต่อเนื่องยาวนานภายใต้บริบทต่าง ๆ เช่น การประชุมว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศขององค์การสหประชาชาติ เป็นต้น บางกรณีขบวนการขนาดเล็กหรือกลางอาจร่วมมือกับองค์กรและนักเคลื่อนไหวในระดับรากหญ้า และได้รับการสนับสนุนโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ นักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมในภาคประชาสังคมเดิม เจ้าหน้าที่รัฐธุรกิจเอกชน นักวิทยาศาสตร์ ไปจนถึงหน่วยงาน เช่น เมืองหรือเทศบาล เป็นต้น

della Porta & Parks (2014) จัดแบ่งขบวนการเคลื่อนไหวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศออกเป็น 2 ค่าย (camps) ได้แก่ ค่ายแรกซึ่งแม้จะวิพากษ์วิจารณ์ระบบเศรษฐกิจโลก แต่ก็ยอมรับว่าการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไม่ขัดกับเป้าหมายด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจ อีกทั้งการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะสามารถทำให้รัฐและตลาดเปิดพื้นที่ใหม่ ๆ ให้กับการแก้ไขปัญหา (เช่น แนวคิดการกักเก็บคาร์บอน เป็นต้น) ค่ายนี้ให้ความสำคัญกับการการลี้ภัย การผลักดันนโยบาย และการสร้างแคมเปญระดับโลกที่มุ่งเปลี่ยนผ่านพลังงาน

ค่ายที่สองมุ่งการเปลี่ยนแปลงแบบขุดรากถอนโคน และเสนอว่าโครงสร้างของระบบทุนนิยมเป็นต้นตอของทั้งปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและวิกฤตในระบบเศรษฐกิจและการเมือง จึงเรียกร้องความเป็นธรรมทางสภาพภูมิอากาศทั้งในเชิงกระบวนการและในเชิงการแบ่งสรร มุ่งเน้นไปที่ผลกระทบและประสบการณ์ของผู้คนในท้องถิ่น ค่ายนี้ยังเชื่อมโยงเรื่องสิ่งแวดล้อมเข้ากับชีวิตด้านอื่น ๆ เช่น คุณภาพชีวิต และคุณภาพของบริการสาธารณะ รวมทั้งวิพากษ์วิจารณ์การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแก้ปัญหาโลกร้อนว่ายิ่งก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมและไม่ได้แก้ไขสาเหตุหลักของปัญหา

กรณีศึกษาในงานวิจัยนี้สอดคล้องกับนิยาม คือต้องเป็นขบวนการที่เรียกร้องให้มีการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างขุดรากถอนโคน ให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวประท้วงหลากหลายรูปแบบเหนือกว่าการลี้ภัยหรือการผลักดันนโยบาย มีสมาชิกที่เชื่อมั่นอย่างแรงกล้าในการป้องกันการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเคลื่อนไหวกินระยะเวลามาอย่างต่อเนื่อง

เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จของขบวนการทางสังคม

ผู้วิจัยนิยาม "ความสำเร็จ" ของขบวนการโดยอ้างอิงจากผลสะท้อนที่เกิดขึ้นภายนอกขบวนการทางสังคม (external impacts) ตามองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ ได้แก่ การที่ผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดตามจุดหมายของขบวนการ (Gamson, 1975) การบรรเทาความเดือดร้อนหรือทำให้ชีวิตของผู้เข้าร่วมขบวนการดีขึ้น (Piven & Cloward, 1977) เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายหรือการสร้างกลไกและกระบวนการใหม่ที่เชื่อมต่อเข้ากับระบบการเมือง (เช่น เกิดกระบวนการปรึกษาหารือหรือกระบวนการเจรจาต่อรอง เป็นต้น) หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและสถาบันทางการเมือง (Kitschelt 1986; Kriesi et al., 1995) และการที่ข้อเรียกร้องกลายเป็นประเด็นถกเถียงและผู้มีอำนาจทางการเมืองหยิบยกขึ้นมาพูดในพื้นที่สาธารณะ (Kriesi et al., 1995)

เพื่อทำความเข้าใจความสำเร็จของยุทธศาสตร์และยุทธวิธี งานวิจัยวิเคราะห์ตามทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง (political process theory) แนวคิดกรอบโครงความคิด (framing) และแนวการศึกษาด้านอารมณ์ (emotional approach) การเลือกใช้ทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองเนื่องจากทฤษฎีดังกล่าวอธิบายเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จและความล้มเหลวของขบวนการทางสังคม โดยผสมผสานประเด็นปัจจัยภายในองค์กรซึ่งทฤษฎีการระดมทรัพยากรได้เสนอไว้ก่อนหน้านี้ ได้แก่ ทรัพยากรและองค์การเคลื่อนไหว (เช่น โครงสร้างองค์กร เครือข่ายการสื่อสาร นวัตกรรมด้านยุทธวิธี เป็นต้น) กับประเด็นปัจจัยภายนอก ได้แก่ ข้อจำกัดและโอกาสทางการเมือง (เช่น ระดับการเปิดหรือปิดของระบบการเมือง ความเป็นไปได้ของการสร้างพันธมิตรทางนโยบาย เป็นต้น) (Taratham, 2011, p. 20-37)

ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดกรอบโครงความคิดเพื่อให้ความสำคัญกับมิติด้านวัฒนธรรมที่ทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองมักถูกวิจารณ์ว่าละเลย กล่าวคือขบวนการต้องสร้างกรอบโครง/ให้ความหมายข้อเสนอของตนให้สามารถสื่อถึงใจและได้รับการตอบรับจากสาธารณชน ซึ่งแต่ละกรอบโครง/การให้ความหมายจะสะท้อนก้องในใจคน (resonance) มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากความพยายามของขบวนการในการจัดวางการให้ความหมาย (frame alignment) โดยการเชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ (เช่น นิเวศ สันติภาพ เป็นต้น) ที่อาจไม่สอดคล้องกันระหว่างขบวนการกับผู้คนทั่วไป การสร้างความชัดเจนและชีวิตชีวาให้แก่ความหมายต่าง ๆ (อาทิ ศักดิ์ศรี ความรัก) โดยสอดคล้องกับความเชื่อ คุณค่า เรื่องเล่า และภูมิปัญญา การขยายความหมายให้เกี่ยวข้องกับชีวิตของ

ผู้คนที่เป้าหมายของขบวนการอาจไม่สอดคล้องกับประโยชน์ของพวกเขาโดยตรง รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงการให้ความหมายโดยสร้างความเข้าใจใหม่ เช่น จากสิ่งที่ยอมรับได้มาเป็นสิ่งที่ไม่อาจจกัยให้ได้ เป็นต้น (Benford & Snow, 2000, pp. 624-625)

นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ในขบวนการทางสังคมเสนอว่าการทำความเข้าใจกรอบโครง/การให้ความหมาย (framing) ต้องเปลี่ยนจุดสนใจจากเดิมที่มุ่งศึกษาถึงความหมายว่าปัญหาอยู่ที่ใดและใครเป็นต้นตอของปัญหา (diagnostic/ injustice framing) ไปสู่ความหมายเกี่ยวกับทางออกที่เป็นไปได้ (prognostic framing) และความหมายเพื่อจูงใจให้ผู้คนมาร่วมขบวนการและเรียกร้องการเปลี่ยนแปลง (motivational framing) โดยหากความหมายเกี่ยวกับปัญหาผูกอยู่กับความโกรธ ความกลัว และความละอาย ความหมายเกี่ยวกับทางออกจะผูกอยู่กับความหวัง ความภาคภูมิใจ (เช่น ความภาคภูมิใจในอดีตลักษณะ) และความสนุก ส่วนความหมายเพื่อจูงใจจะเกี่ยวข้องกับความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและความรู้สึกมีส่วนร่วมเมื่อได้ร่วมมือกันภายใต้ความเข้าใจ เข้าใจ เมื่อปรับมาสู่ยุทธศาสตร์ ขบวนการอาจใช้การแสดงหรือเรื่องเล่าเพื่อออกแบบหรือปรับประสบการณ์ด้านอารมณ์ (emotional dramaturgy) เราให้สาธารณชนรู้สึกโกรธหรือละอายแต่มีความหวังร่วมกัน และรักษาอารมณ์ผู้เข้าร่วมขบวนการผ่านความรู้สึกภาคภูมิใจ ปลอดภัย เข้าอกเข้าใจ สนุก และผาสุก (Saxonberg & Pažma, 2025)

จากการประมวลทฤษฎีและแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จของขบวนการประกอบด้วย

(ก) ปัจจัยด้านองค์การเคลื่อนไหว อาทิ โครงสร้างองค์กรและความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างองค์กรกับยุทธวิธีที่ใช้ การที่สมาชิกเป็นกลุ่มก้อนไม่กระจัดกระจาย ความสมานฉันท์ของกลุ่มสมาชิก การเลือกยุทธวิธีที่เหมาะสม เป็นต้น (Gamson, 1975; Piven & Cloward, 1977; McCarthy & McPhail, 1998) ปัจจัยอื่น ๆ ที่สำคัญภายในขบวนการ ได้แก่ ความคับข้องใจร่วมกันและการตระหนักว่าต้องปฏิบัติการร่วมกัน

(ข) ปัจจัยด้านโครงสร้างโอกาสทางการเมือง เช่น การเพิ่มขึ้นของระดับการเข้าถึงระบบและพื้นที่การตัดสินใจทางการเมือง การมีพันธมิตรที่มีอิทธิพล (Tarrow, 1994) มุมมองของรัฐ (เช่น รัฐถือเป็นนโยบายที่สำคัญหรือไม่ เป็นต้น) (Berclaz & Giugni, 2005) การเปลี่ยนผ่านทางสังคมวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการระดมคน และวัฒนธรรมของรัฐในการเผชิญหน้ากับขบวนการทางสังคม (Kriesi et al., 1995) ทั้งนี้ ปัจจัยในระดับพื้นที่ (เช่น

อารมณ์ความรู้สึก พิธีกรรม มุมมองทางศีลธรรมในท้องถิ่น เป็นต้น) สามารถส่งผลต่อโอกาสด้วย (Einwohner, 1999)

(ค) มิติด้านการให้ความหมายและอารมณ์ เช่น ความหมาย อารมณ์ ความรู้สึกที่ช่วยรักษาเครือข่ายเอาไว้ (Goodwin & Jasper, 1999) การสร้างหรือรักษาความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของผู้เข้าร่วมขบวนการ รวมถึงการบ่มเพาะคุณค่า (values) ผ่านฉาก (scenes) เช่น กิจกรรมหรือบทสนทนาในชีวิตประจำวัน (Alexander et al., 2023)

(ง) ยุทธศาสตร์ใหม่ ๆ ที่ขบวนการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมโลกในช่วงทศวรรษ 2010 และ 2020 ให้ความสำคัญ ได้แก่ การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ การสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือ การสร้างให้ผู้คนที่อยู่ห่างไกลสามารถประสบและรับรู้ถึงความทุกข์ยาก (distant suffering) ทั้งนี้ เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จย่อมรวมถึงความเสี่ยงและความท้าทายใหม่ ๆ เช่น ความเชื่อมโยงระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวกับนโยบาย (Jobin et al., 2021; Allen, 2013) หรือบทบาทของเอ็นจีโอทั้งด้านที่ทำงานร่วมกับโครงสร้างการอภิบาลสภาพภูมิอากาศระดับโลกและด้านที่เรียกร้องความเป็นธรรมทางภูมิอากาศซึ่งมุ่งวิพากษ์ระเบียบระหว่างประเทศมากขึ้น (Brunnengräber, 2014)

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวกับกรณีศึกษา โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกรณีศึกษาคือ ต้องเป็นขบวนการที่ประสบความสำเร็จอย่างน้อยในด้านใดด้านหนึ่งกล่าวคือในแง่ของการเป็นที่รู้จักและสามารถชิงพื้นที่สื่อมวลชน หรือสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายได้ในระดับหนึ่ง หรือสามารถสร้างกลไกหรือกระบวนการใหม่ที่เชื่อมต่อเข้ากับระบบการเมือง และเพื่อให้กรณีศึกษาครอบคลุมมิติที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์เพิ่มเติมให้แต่ละกรณีศึกษาเป็นตัวแทนของคุณลักษณะต่อไปนี้ คือ (ก) เป็นตัวแทนของขบวนการเยาวชน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศถูกจัดกรอบว่าเป็นการปะทะระหว่างรุ่น (intergenerational clash) หรือ (ข) เป็นตัวแทนของขบวนการในประเทศฝ่ายใต้ (the Global South) หรือที่นำโดยแกนนำในประเทศฝ่ายเหนือ (the Global North) เนื่องจากการเคลื่อนไหวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้มีทิศทางต่างกัน ในประเทศฝ่ายเหนือ ขบวนการมุ่งกดดันให้เกิดการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทันทีโดยโอברับการแก้ปัญหาด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี ส่วนในประเทศฝ่ายใต้ขบวนการเน้นความสำคัญเรื่องความเป็นธรรมทาง

ภูมิอากาศ โดยมองว่าประเทศตนปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำกว่า แต่กลุ่มคนชายขอบในประเทศกลับได้รับผลกระทบจากโลกร้อนและโครงการด้านสภาพภูมิอากาศอย่างไม่เป็นธรรม (Kamboh & Ittefaq, 2024)

จากเกณฑ์ดังกล่าว โครงการวิจัยจึงเลือกกรณีศึกษา ได้แก่ ขบวนการวันศุกร์เพื่ออนาคต (FFF) ซึ่งเป็นขบวนการเยาวชน ขบวนการป่าฝนโลก (WRM) ซึ่งเริ่มต้นในประเทศฝ่ายใต้และขยายการเคลื่อนไหวจากเรื่องสิทธิของชุมชนในพื้นที่ป่าไม้สู่การเคลื่อนไหวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และขบวนการขบถต่อต้านการสูญพันธุ์ (XR) ซึ่งนำโดยแกนนำในประเทศฝ่ายเหนือเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงอย่างขูดรากถอนโคน จนกระทั่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายที่สำคัญ

เอกสารเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทั้ง 3 ขบวนการที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาในระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2568 ได้แก่ หนังสือ บทความวิจัยในวารสารวิชาการต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ บทสัมภาษณ์แกนนำและสมาชิกในขบวนการ คู่มือการเคลื่อนไหวและเอกสารการทบทวนยุทธศาสตร์ แลกเปลี่ยนและเอกสารเผยแพร่อื่น ๆ ของขบวนการ และบทความในหนังสือพิมพ์หรือสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง

โดยเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารครอบคลุมประเด็นตามกรอบทฤษฎี นั่นคือเอกสารต้องชี้ให้เห็นความสอดคล้องระหว่างยุทธศาสตร์/ยุทธวิธีกับมิติด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านองค์การการเคลื่อนไหว ด้านการให้ความหมายและอารมณ์ ด้านโครงสร้างโอกาสทางการเมือง รวมถึงด้านยุทธศาสตร์ใหม่หรือความท้าทายใหม่ในเชิงยุทธศาสตร์

XR-FFF-WRM: ภูมิหลังและความสำเร็จ

ต่างภูมิหลัง ต่างข้อเรียกร้อง ขบวนการที่เป็นกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จในแง่ที่แตกต่างกัน ขบวนการขบถต่อต้านการสูญพันธุ์ (XR) สามารถผลักดันให้รัฐตอบสนองต่อข้อเรียกร้องและทำให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองหดยกข้อเรียกร้องของตนขึ้นมาสนับสนุนในพื้นที่สาธารณะ ขบวนการวันศุกร์เพื่ออนาคต (FFF) สามารถทำให้ปัญหาสภาพภูมิอากาศโลกกลายเป็นวาระทางการเมือง และขบวนการป่าฝนโลก (WRM) สามารถผลักดันให้ผู้มีอำนาจยุติหรือระงับโครงการที่เป็นผลเสียต่อพันธมิตรในระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ XR และ FFF ยังได้รับความสนใจจากสาธารณชนและสื่อมวลชนทั่วโลก

ขบวนการขบถต่อต้านการสูญพันธุ์ (Extinction Rebellion: XR)

ขบวนการ XR ถือกำเนิดในปี ค.ศ. 2018 ในสหราชอาณาจักร จากการที่กลุ่มผู้ก่อตั้งมองว่ารัฐบาลและสถาบันที่เสียยาและคอร์รัปชันกำลังนำโลกไปสู่การสูญพันธุ์ครั้งที่ 6 หรือก็คือการที่สายพันธุ์สิ่งมีชีวิตราว 50-90 เปอร์เซ็นต์ของโลกจะถูกกวาดล้างออกไปเป็นครั้งที่ 6 จากการกระทำของมนุษย์ เมื่อเริ่มเคลื่อนไหวในพื้นที่สาธารณะเป็นครั้งแรก ขบวนการ XR ก็ได้รับความสนใจทันทีจากการระดมผู้เข้าร่วมได้ถึง 2,000 คนมาชุมนุมหน้ารัฐสภาของสหราชอาณาจักรในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2018

ในปีถัดมา XR ยกระดับการเคลื่อนไหวสู่การชุมนุมประท้วงของผู้เข้าร่วมหลายหมื่นคนในประทศอังกฤษ และขยายไปสู่เมืองต่าง ๆ 80 เมืองใน 33 ประเทศทั่วโลก การชุมนุมประท้วงในเดือนเมษายน ค.ศ. 2019 ทำให้การจราจรในย่านใจกลางกรุงลอนดอนเป็นอัมพาตกว่าหนึ่งสัปดาห์ ยังมีการที่ผู้ประท้วงยึดตัวเองเข้ากับอาคารตลาดหลักทรัพย์ลอนดอน ล้มตัวลงนอนขวางพื้นที่ (die-ins) จัดการประชุมสมัชชา และมีการแสดงรูปแบบต่างๆ ในพื้นที่ดังกล่าว ขณะที่ในต่างประเทศเกิดการเคลื่อนไหวในนาม "ขบถระหว่างประเทศ" (International Rebellion) ตัวอย่างเช่น การเดินขบวนในกรุงอิสลามาบัดของประเทศปากีสถาน การเข้าปิดล้อมธนาคารแห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา การปิดกั้นการจราจรบนถนนหลายสายในประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น

ข้อเรียกร้องพื้นฐานของ XR คือ การพูดความจริง การลงมือทำโดยทันที และการตั้งสมัชชาพลเมือง สำหรับ XR การพูดความจริงเรื่องความฉุกเฉินของปัญหาการสูญพันธุ์ครั้งที่ 6 เป็นสิ่งแรกที่โลกต้องทำ ในระหว่างนั้น รัฐบาลและองค์กรระหว่างประเทศทั่วโลกต้องลงมือป้องกัน บรรเทา และฟื้นฟูชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเร่งด่วน นอกจากนั้น ยังต้องมีการตั้งสมัชชาพลเมืองเพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนสามารถเข้าไปตัดสินใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้น ผลักดันกฎหมาย และบังคับให้รัฐปกป้องสิทธิมนุษยชนและระบบนิเวศตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

XR ถือเป็นตัวอย่างของขบวนการที่ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนในแง่การผลักดันให้รัฐตอบสนองต่อข้อเรียกร้อง โดยหลังจากการชุมนุมในเดือนเมษายน ค.ศ. 2019 สภาผู้แทนราษฎรอังกฤษได้ประกาศภาวะฉุกเฉินด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศโดยปราศจากเสียงคัดค้าน (Dahlstrand, 2020, p. 25) ในเวลาต่อมา รัฐบาลอังกฤษภายใต้การนำของ เทริซา เมย์ ประกาศรับรองเป้าหมายคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ในเชิงกฎหมาย ขณะที่ในรัฐสภา มีการตั้งคณะกรรมการการกลั่นกรอง 6 ชุด เพื่อทำให้เกิด "สมัชชาพลเมือง"

สำหรับการผลักดันทางออกเพื่อแก้ไขวิกฤตสภาพภูมิอากาศ (Read & Alexander, 2020, p. 67) XR ยังประสบความสำเร็จในแง่ที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองหยิบยกข้อเรียกร้องของพวกเขาขึ้นมาพูดและสนับสนุนในพื้นที่สาธารณะ โดยในเดือนเมษายน ค.ศ. 2019 ผู้นำธุรกิจหลายแห่งในอังกฤษได้ร่วมกันเสนอจดหมายลงตีพิมพ์ใน The Times สนับสนุนการเคลื่อนไหวของขบวนการ ขณะที่นักการเมืองอย่าง วิลเลียม เฮก อดีตผู้นำพรรคอนุรักษนิยมซึ่งมีอิทธิพลอย่างสูงในแวดวงการเมือง ได้ส่งบทความตีพิมพ์ในสื่อยักษ์ใหญ่คือ Telegraph แสดงความเห็นสนับสนุนขบวนการ XR ส่วนในประเทศอื่น ๆ เช่น สวีเดน XR สามารถดึงดูดความสนใจของรัฐบาลจากการเผยแพร่หนังสือเล่มเล็ก ๆ ที่มีชื่อว่า "เมื่อวิกฤตสภาพภูมิอากาศมาเยือน" (When the Climate Crisis Comes) หนังสือเล่มนี้ได้ถูกแจกจ่ายไปยังนักการเมืองสวีเดน ก่อนที่จะมีการนำมาตั้งกระทู้ในสภาและแนะนำให้มีการส่งมอบไปยังประชาชนชาวสวีเดนทุกครัวเรือน (Dahlstrand, 2020, p. 26)

ขบวนการวันศุกร์เพื่ออนาคต (Fridays for Future: FFF)

ขบวนการ FFF มีจุดเริ่มต้นในกลางปี ค.ศ. 2018 จากการประท้วงหยุดเรียนทุกวันศุกร์ของเกรียตา ทูนแบร์ย เยาวชนวัย 15 ปีชาวสวีดิช ข้อความ "หยุดเรียนเพื่อสภาพอากาศ" บนป้ายประท้วงของเธอแพร่หลายในโลกออนไลน์และถูกแปลอย่างต่อเนื่องไปอีกหลายสิบภาษา การประท้วงของเกรียตากลายเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนทั่วโลกร่วมเรียกร้องให้เกิดการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเป็นรูปธรรม การชุมนุมเรียกร้องของ FFF กลายเป็นกิจกรรมร่วมกันที่ใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์โลกจนถึงปัจจุบัน โดยในเดือนกันยายน ค.ศ. 2019 มีผู้ร่วมเดินขบวนบนท้องถนนมากกว่า 7.6 ล้านคนใน 185 ประเทศ ช่วงเวลาดังกล่าวคาบเกี่ยวกับการประชุมสุดยอดว่าด้วยการดำเนินการด้านสภาพภูมิอากาศ (Climate Action Summit) ซึ่งจัดขึ้นโดยสหประชาชาติ

ข้อเรียกร้องหลักของ FFF ทั่วโลกคือ รัฐบาลจะต้องแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเร่งด่วน และดำเนินการตามผลการประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ครั้งที่ 21 (COP 21) กล่าวคือจะต้องควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียส และต้องพยายามควบคุมให้ไม่เกิน 1.5 องศาเซลเซียสเหนือระดับก่อนยุคอุตสาหกรรม รวมถึงจะต้องพยายามลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ ภายในปี ค.ศ. 2050 นอกจากนี้ ขบวนการ FFF ยังเรียกร้องให้รัฐบาลยุติการสกัดและยกเลิกการอุดหนุนการผลิตเชื้อเพลิงฟอสซิลด้วย

นอกจากข้อเรียกร้องหลัก กลุ่มภายใต้ขบวนการ FFF แต่ละแห่งทั่วโลกได้พัฒนาข้อเรียกร้องเพิ่มเติม เช่น FFF อินเดียได้ต่อสู้ในประเด็นการดำรงชีพของประชาชนควบคู่ไปด้วย เห็นได้จากการรณรงค์ปกป้องพื้นที่ชุ่มน้ำจากมลพิษในเขตอุตสาหกรรมในเมืองเจนไน ส่วน FFF ออสเตรเลียก็ได้เรียกร้องให้รัฐบาลปฏิรูปภาษีเชิงนิเวศและสังคมและยุติโครงการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การก่อสร้างรันเวย์ที่สามของสนามบินนานาชาติเอดินบะระ

ในภาพรวม FFF ประสบความสำเร็จในการระดมเยาวชนและทำให้ปัญหาสภาพอากาศกลายเป็นเรื่องสำคัญในเวทีสาธารณะ ในระดับประเทศ FFF ยังสามารถทำให้ปัญหาสภาพภูมิอากาศโลกกลายเป็นวาระทางการเมือง เช่นในประเทศเยอรมนี การเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องของ FFF ทำให้สังคมถกเถียงกันอย่างจริงจังเกี่ยวกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นผลให้ในปี ค.ศ. 2019 ชาวเยอรมันส่วนใหญ่ได้จัดให้ประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นประเด็นนโยบายที่มีความสำคัญสูงสุด โดยนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ ขณะที่พรรคกรีนได้รับคะแนนเสียงถึงร้อยละ 21 ในการเลือกตั้งสภายุโรป ต่อมาในปี ค.ศ. 2021 สมาชิกสหภาพยุโรปได้ตกลงร่วมกันเพื่อเร่งการบรรลุเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกปี ค.ศ. 2030 และในท้ายที่สุด เยอรมนีได้แก้ไขกฎหมายคุ้มครองสภาพอากาศ ตามคำตัดสินของศาลรัฐธรรมนูญที่ระบุว่ากฎหมายเดิมไม่เพียงพอที่จะปกป้องอนาคตของคนรุ่นใหม่ได้ โดยเป้าหมายใหม่คือการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ ในปี ค.ศ. 2045 (Flachsland & Levi, 2021, pp. 128-129)

ขบวนการป่าฝนโลก (The World Rainforest Movement: WRM)

WRM ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1986 จากการรวมตัวในลักษณะเครือข่ายระหว่างนักเคลื่อนไหวรากหญ้าและกลุ่มเอ็นจีโอที่ต่อสู้ในประเด็นสิ่งแวดล้อมและสิทธิมนุษยชนของชนพื้นเมืองในลาตินอเมริกา แอฟริกา และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คนเหล่านี้ไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่พวกเขาเรียกว่า "การจัดการป่าไม้แบบแยกส่วน" นั่นคือ การสงวนป่าเพื่อการอนุรักษ์แต่ก็มุ่งใช้ป่าในเชิงอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมอย่างเข้มข้น (เช่น การให้สัมปทานทำไม้มีค่าทางเศรษฐกิจหรือปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว เป็นต้น) โดยไม่ได้คำนึงถึงสิทธิและผลประโยชน์ของชุมชนอย่างเพียงพอ ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นถูกขับไล่หรือกีดกันจากการใช้ประโยชน์จากป่าซึ่งรัฐมองว่าเป็นที่ดินของรัฐ (Colchester et al., 2003, p. 57) เพื่อประท้วงต่อสถานการณ์ดังกล่าว ขบวนการได้จัดการชุมนุมตามเวทีประชุมสำคัญระหว่างประเทศ และเข้าไปสนับสนุนขบวนการเรียกร้องสิทธิของชนพื้นเมือง นอกจากนี้ ยังเผยแพร่ปฏิญญาวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการจัดการป่าที่ละเมิดสิทธิคนพื้นเมืองอีกด้วย

ในช่วงทศวรรษ 2000 ขบวนการเริ่มขยับเป้าหมายสู่ประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยเรียกร้องให้รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ยุตินโยบายปลูกต้นไม้เป็นแหล่งดูดซับคาร์บอนตามกลไกการพัฒนาที่สะอาดภายใต้พิธีสารเกียวโต ในทัศนะของ WRM การปลูกต้นไม้เชิงเดี่ยว (เช่น การทำสวนป่ายูคาลิปตัสหรือกระถินเทพา) เพื่อดูดซับคาร์บอนจะทำลายความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ของสิ่งมีชีวิตในผืนป่า นอกจากนั้นชุมชนพื้นเมืองที่อาศัยทำกินในป่ามักถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ทันทีหลังจากที่ป่าผืนนั้น ๆ ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ปลูกต้นไม้ดูดซับคาร์บอน

ขบวนการ WRM เรียกร้องให้ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อมและผู้กำหนดนโยบายเปลี่ยนมุมมองจากเดิมที่มองป่าเป็นเพียงการปกคลุมของต้นไม้ เป็นแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพ หรือเป็นพื้นที่กักเก็บคาร์บอน มาสู่การมองป่าเป็นหนึ่งในวงจรการเปลี่ยนแปลงของผืนดิน จากทุ่งนาไปเป็นที่รกร้างต่อจากนั้นกลับคืนมาเป็นป่าแล้วหมุนเวียนไปเป็นทุ่งนาอีกครั้ง (World Rainforest Movement [WRM], 2024, pp. 9-10) และวิพากษ์วิจารณ์การที่บริษัทที่ปล่อยมลพิษมหาศาล (เช่น บริษัทซึ่งบุกเบิกที่ดินโดยเผาทำลายผืนป่าเดิมเพื่อทำสวนปาล์มน้ำมัน เป็นต้น) บิดเบือนวงจรและหน้าที่ที่ซับซ้อนของป่าให้เหลือเพียงการกักเก็บคาร์บอน บริษัทเหล่านี้บางแห่งใช้เกณฑ์คาร์บอนต่อเฮกเตอร์เพื่อบริหารพื้นที่สวนของบริษัทเข้าประเภทของ "ป่าเพื่อดูดซับคาร์บอน" การกระทำดังกล่าวกลายเป็นการ "ฟอก" ภาพลักษณ์ว่าบริษัทไม่ได้กำลังทำลายป่าเพราะได้เพิ่มพื้นที่ "ป่า" เท่า ๆ กับที่ได้ทำลายลงไปแล้ว (WRM, 2014)

ท่ามกลางกระแสตื่นตัวในการผลิตพลังงานทดแทนและแหล่งดูดซับคาร์บอน ขบวนการในระดับท้องถิ่นจำนวนหนึ่งที่เป็นพันธมิตรกับ WRM ประสบความสำเร็จในการหยุดยั้งสวนป่าอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมทำไม้ ปาล์มน้ำมัน หรือยางพารา ในประเทศฝ่ายใต้ ขบวนการเหล่านั้นประกอบไปด้วยคนในท้องถิ่นที่รวมตัวกันเคลื่อนไหวในหลายรูปแบบ เช่น การฟ้องร้อง การกีดขวางเส้นทางจราจร การโค่นต้นไม้ในสวนป่าอุตสาหกรรม เป็นต้น โดยกรณีที่ประสบความสำเร็จมักมีสาเหตุมาจากการชนะคดีในชั้นศาลหรือไม่ก็เป็นการลุกฮือขึ้นประท้วงของคนจำนวนมาก (Gerber, 2011, p. 165)

แนวทางสู่ความสำเร็จ: บทเรียนจากยุทธศาสตร์และยุทธวิธีของขบวนการระดับโลก

ผู้วิจัยพบว่า ทั้ง 3 ขบวนการมียุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่เป็นกุญแจสู่ความสำเร็จแตกต่างกัน อีกทั้งยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่เคยนำไปสู่ความสำเร็จ ก็อาจกลายเป็นอุปสรรค

ในเวลาต่อมาจนกระทั่งนำไปสู่ความล้มเหลวในบางบริบท ขบวนการ XR มียุทธศาสตร์ที่โดดเด่นคือ การจัดขบวนการแบบกระจายอำนาจ ซึ่งมีผลดีในแง่การระดมคนแต่ก็อาจทำให้การเคลื่อนไหวขาดทิศทางและนำไปสู่ความรุนแรง ขบวนการ FFF อาศัยโซเชียลมีเดียระดมคนได้เป็นจำนวนมาก แต่เพราะมุ่งก่อให้เกิดความกังวลจึงทำให้ถูกมองว่าไม่มีข้อเสนอที่เป็นรูปธรรม ส่วนขบวนการ WRM นั้นมี ยุทธศาสตร์ “ผ้าห่ม” ที่สามารถสร้างแรงกดดันให้ผู้มีอำนาจทำตามข้อเรียกร้อง แต่ในการเข้าร่วมเวทีที่ระหว่างประเทศ ขบวนการกลับกลายเป็นเพียง “ตรายาง” สนับสนุนมติของเวทีที่อาจไม่สอดคล้องกับข้อเรียกร้องของตน ในส่วนนี้ผู้วิจัยนำผลการศึกษาเปรียบเทียบ 3 ขบวนการเสนอเป็นกลุ่มของยุทธศาสตร์ 3 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ การปรับรูปแบบการจัดขบวนการแบบกระจายอำนาจ ซึ่งอยู่ในด้านการจัดองค์กรการเคลื่อนไหว กลุ่มที่สองคือ การจูงใจและรักษาอารมณ์ของผู้เข้าร่วมขบวนการ ซึ่งอยู่ในด้านการให้ความหมายและอารมณ์ และกลุ่มสุดท้ายคือ การวางยุทธศาสตร์ “นำรวมทุกคน” ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประเมินโอกาสและข้อจำกัดทางการเมือง

ปรับรูปแบบการจัดขบวนการแบบกระจายอำนาจ: สร้างกลุ่มคนในย่านการใช้ชีวิตเดียวกัน และประเมินยุทธศาสตร์ร่วมกันอย่างจริงจัง

กรณีของ FFF และ XR ชี้ให้เห็นว่า การจัดขบวนการแบบกระจายอำนาจซึ่งเป็นที่ยอมรับในหมู่ขบวนการทางสังคมในระยะหลัง ๆ เป็นยุทธศาสตร์ที่มีข้อดีมากแต่ก็มีข้อเสียเช่นกัน การจัดขบวนการแบบกระจายอำนาจคือการที่ใครก็ตามสามารถปฏิบัติการภายใต้ชื่อของขบวนการก็ได้โดยไม่ต้องรอให้ส่วนกลางออกแบบหรือสั่งการตราบดที่ยึดมั่นในหลักการและค่านิยมของขบวนการ เช่นในกรณีของ XR หลักการคือการไม่ใช้ความรุนแรงและปฏิบัติการด้านนิเวศอย่างขุดรากถอนโคน

ข้อดีของการจัดขบวนการแบบกระจายอำนาจคือง่ายต่อการสื่อสารโน้มน้าวใจอีกทั้งยังทำให้ขบวนการจัดกิจกรรมได้อย่างกว้างขวางและเรียกร้องในประเด็นที่เฉพาะเจาะจงในภูมิภาคของตนได้ ดังจะเห็นได้จากข้อเรียกร้องของขบวนการ FFF ในแต่ละประเทศที่ผู้วิจัยเสนอไว้ในตอนก่อนหน้า แต่ข้อเสียคือทำให้ขบวนการขาดความชอบธรรมในการประสานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ หรือกับพันธมิตรและทำให้ขาดคนตัดสินใจเมื่อยุทธวิธีที่เลือกใช้ขัดแย้งกันเองภายในกลุ่ม (Fotaki & Foroughi, 2022, pp. 226, 239)

ตัวอย่างที่ชี้ชัดถึงข้อเสียคือ เหตุการณ์ที่ XR ปิดกั้นเส้นทางสัญจรในสถานีรถไฟใต้ดินในกรุงลอนดอนในปี ค.ศ. 2019 ซึ่งทำให้ขบวนการถูกวิจารณ์อย่างหนักว่าขาดความเห็นอกเห็นใจต่อคนธรรมดาที่ต้องหาเลี้ยงปากท้อง และทำให้สมาชิกบางส่วนถูกทำ

ร้ายร่างกายจึงเลือกตอบโต้กลับด้วยความรุนแรง นับจากการประท้วงดังกล่าว ภาพลักษณ์ของขบวนการ XR ในฐานะ "ขบวนการที่ไม่ใช้ความรุนแรง" ก็ไม่ฟื้นคืนมาเท่ากับช่วงก่อนหน้านี้ในอีกเลย (Read, 2023) หลังการประท้วง XR ได้ทบทวนบทเรียนและพบว่า การกระจายอำนาจโดยที่กลุ่มเล็ก ๆ สามารถตัดสินใจเลือกยุทธวิธีของตนเอง (ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้แก่นนำได้ตัดสินใจแล้วว่าจะไม่ใช้ยุทธวิธีดังกล่าว) โดยไม่ได้มีการเตรียมการว่าหากเผชิญปัญหาขบวนการจะประกาศอย่างทันท่วงทีได้อย่างไรว่าไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง (disown) เหล่านี้ล้วนนำไปสู่ความผิดพลาด (Read & Alexander, 2020, pp. 97-98)

กล่าวได้ว่า XR ค้นพบข้อด้อยของการจัดขบวนการแบบกระจายอำนาจในช่วงเวลาเดียวกันกับที่บริบททางการเมืองกำลังจะเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าบริบทที่ส่งผลต่อความสำเร็จของขบวนการในเดือนเมษายน ค.ศ. 2019 คือการประจวบเหมาะของปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ อุทกภัยในหลายพื้นที่ของอังกฤษและการเผยแพร่คำเตือนเรื่องอุณหภูมิโลกในรายงานฉบับที่ 5 ของ IPCC ในปี ค.ศ. 2018 การเผยแพร่สารคดีเรื่องดังเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของเซอร์เดวิด แอตเทนบะระในปี ค.ศ. 2019 ไปจนถึงการเข้าร่วมชุมนุมของบุคคลระดับแม่เหล็กอย่างเกรียตา ทุนแบร์รี่ (Watts, 2019) ผลสำรวจโดย YouGov ในปี ค.ศ. 2019 หลังการชุมนุมในเดือนเมษายน เผยให้เห็นว่าจำนวนผู้เลือกตั้งที่จัดให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นวาระสำคัญ 3 ลำดับแรกเพิ่มขึ้นจากก่อนการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 2017 ถึง 3 เท่า โดยคนในช่วงวัย 18-24 ปีเห็นวาระสำคัญเป็นรองเพียง Brexit เท่านั้น สถานการณ์ดังกล่าวนี้ควรสร้างแรงกดดันต่อฝ่ายการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง แต่การที่สหราชอาณาจักรและทั่วโลกต้องมาเผชิญกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในต้นปีค.ศ. 2020 ทำให้ XR ต้องยกเลิกการชุมนุมครั้งถัด ๆ มา ขณะที่ความสนใจของสาธารณชนเปลี่ยนแปลงไปสู่เรื่องวิกฤตการณ์โควิด

หลังจากประเมินข้อบกพร่องของการจัดขบวนการแบบกระจายอำนาจ XR ปรับการจตุตถ์กรโดยใช้แนวทาง"การสร้างกลุ่มคนที่อยู่ในย่านเดียวกัน" (group building) เพื่อเป็นเครือข่ายเข้มแข็งในการประสานระหว่างกลุ่ม "ย่านเดียวกัน" ที่ว่าไม่ได้หมายถึงย่านที่พักอาศัย แต่หมายถึงสถานที่ที่คนในรุ่นปัจจุบันใช้ชีวิตและใช้เวลาพบปะมีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น สถานที่ทำงาน สถานที่ปฏิบัติงานทางศาสนา และสถานที่ที่คนไปใช้เวลาว่าง การสร้างกลุ่มทำให้ผู้คนในกลุ่มเรียนรู้จากการเลือกกว่าวิธีใดสามารถนำไปสู่ความสำเร็จ ก่อนจะนำมาพัฒนาเป็นยุทธวิธีหลักของกลุ่มตนเอง (Burns & Reimann, 2019) อีกทั้งในวันที่มี

การประชุมประท้วง กลุ่มยังสามารถถูกดัดแปลงให้เป็นคณะทำงานซึ่งจะออกปฏิบัติการตามพื้นที่ของกลุ่ม (Jacout et al., 2019) และเป็นฐานในการประสานระหว่างกลุ่มด้วย

ภายใต้สถานการณ์ที่ร้ายจากการจัดชุมนุมขนาดใหญ่ไปนาน ในปี ค.ศ. 2023 XR ใช้วิธีจัดการเครือข่ายของ “กลุ่มคน” โดยกำหนดให้มีการมอบหมายให้กลุ่ม (circles) ตรวจสอบและประเมินบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบและเป้าหมายเพื่อรับประกันว่าจะดำเนินไปในทิศทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์โดยรวม จัดฝึกอบรม "ระบบการจัดการตนเอง" และให้มีการอบรมผู้มีบทบาทเป็นผู้ประสานของแต่ละกลุ่ม ให้ผู้ประสานของแต่ละกลุ่มเป็นพี่เลี้ยงคอยให้ความรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับระบบการจัดการตนเอง จัดทำเอกสารวิธีต่าง ๆ ในการสร้างข้อตกลงในแต่ละกลุ่ม ซึ่งโดยทั่วไปรับผิดชอบหน้าที่เฉพาะอย่าง เช่น การเข้าถึงสื่อ เป็นต้น และพัฒนาระบบให้ผู้ที่อยู่ในกลุ่มส่วนกลางและผู้ประสานแต่ละกลุ่มรับผิดชอบต่อสมาชิก

นอกจากการสร้างและจัดการเครือข่ายของกลุ่มแล้ว การประเมินยุทธศาสตร์เพื่อหาจุดยืนร่วมกันก็ถือเป็นสิ่งจำเป็นของขบวนการแบบกระจายอำนาจ กรณีของ WRM ชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าการกระจายอำนาจจะมีจุดแข็งคือแต่ละกลุ่มในท้องถิ่นสามารถระบุประเด็นการเคลื่อนไหวอย่างอิสระและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของตน แต่ก็อาจทำให้ขบวนการเผชิญความขัดแย้งภายใน โดยเฉพาะเมื่อพบข้อจำกัดในด้านการต่อรอง เช่น การต่อรองในเวทีระหว่างประเทศที่ผู้มีอิทธิพลในเวทีเหล่านั้นมีจุดยืนในทางตรงกันข้ามกับขบวนการ

WRM นั้นเผชิญความขัดแย้งภายในหลังจากใช้ยุทธศาสตร์นำข้อมูลผลเสียของ “การมองป่าแบบแยกส่วน” ไปเสนอในเวทีระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยก่อนหน้านี้ไม่ได้ประเมินอย่างถ่วงถ่วงยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายตามที่วางเป้าหมายไว้หรือไม่ ผลที่ตามมาคือ ข้อเสนอของขบวนการไม่ได้ถูกนำไปแปลงเป็นนโยบาย ยิ่งไปกว่านั้นยังก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างปีกต่าง ๆ ในขบวนการ โดยปีกที่คัดค้านยุทธศาสตร์นี้มองว่าการไปร่วมเสนอทางเลือกกลับกลายเป็นการสนับสนุนเวทีที่กำหนดทิศทางนโยบายซึ่งกลับซ้ำเติมความทุกข์ยากของสมาชิก ดังตัวอย่างที่เวทีระหว่างประเทศแปลงความคิดเห็นของ WRM เรื่องการที่บริษัทเอกชนต้องมีความรับผิดชอบต่อชุมชนท้องถิ่น ไปเป็นข้อความและเติมลงไปเป็นเกณฑ์ในข้อเสนอเชิงนโยบาย ในเวลาต่อมาบริษัทหลายแห่งได้สร้างกิจกรรมที่แสดงถึง “ความรับผิดชอบต่อบริษัท” ตามเกณฑ์ดังกล่าวแต่กลับมีพฤติกรรมพราดสิทธิในที่ดินของคนในชุมชนไป (WRM, 2022, p. 7-10)

ผู้วิจัยพบว่า ความขัดแย้งภายในขบวนการ WRM เรื่องการเข้าร่วมเวทีระหว่างประเทศ เกิดขึ้นเมื่อ “โอกาส” ที่จะผลักดันข้อเสนอกลับกลายเป็น “ข้อจำกัด” เนื่องจากประการแรก ผู้กำหนดนโยบายทั้งในระดับชาติและนานาชาติตีความและใช้ข้อมูลไปคนละทางกับนักเคลื่อนไหวรากหญ้า อีกทั้งไม่ได้มีอำนาจมากนักในการกำหนดทิศทางในอนาคต ประการที่สอง กระแสนิยมโลกที่ต้องการบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยไม่ยอมสละการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดวาทกรรมต่าง ๆ ในเวทีระหว่างประเทศ เช่น "การมีส่วนร่วม" หรือวาทกรรม "ความรับผิดชอบของบริษัท" จากประสบการณ์ของ WRM วาทกรรมเหล่านี้สร้างผลดีแก่ภาคธุรกิจแต่ก่อผลเสียร้ายแรงต่อชุมชน

เพื่อแก้ไขปัญหาในลักษณะนี้ ปีกต่าง ๆ ในขบวนการ WRM ได้ประเมินยุทธศาสตร์การเข้าร่วมเวทีระหว่างประเทศใหม่ และได้แนวทางร่วมกันว่า ขบวนการควรประเมินความแข็งแกร่งและเป้าหมาย/ทิศทางของเหล่าผู้มีอำนาจอย่างแท้จริงในการกำหนดผลลัพธ์จากเวที โดยเลือกเข้าร่วมเฉพาะเมื่อผู้มีอำนาจในเวทีสามารถช่วยสร้างแรงกดดันต่อผู้มีอำนาจในท้องถิ่นให้หันมาปกป้องคนในท้องถิ่นจากความเดือดร้อน หรือให้พวกเขาได้มีช่องทางใหม่ ๆ ในการผลักดันข้อเรียกร้อง (Lohmann, 2020, pp. 26, 31-34)

การจงใจและรักษารามณ์: ใช้เรื่องเล่าแบบเฉพาะบุคคล ชุมภารกิจทางศีลธรรม และหยุดสร้างความกังวล

ไม่เพียงสอดคล้องกับข้อเสนอของ Kriesi et al. (1995) ที่ว่าการเปลี่ยนผ่านทางสังคมวัฒนธรรมทำให้เกิดการระดมคน ปรากฏการณ์ FFF ยังสะท้อนความจริงที่ก้าวไปไกลกว่าข้อเสนอดังกล่าว ด้วยการชี้ให้เห็นว่าการเกิดขึ้นของโซเซียลมีเดียกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการระดมคน โดยในเชิงของการให้ความหมาย (framing) โซเซียลมีเดียเอื้อให้ขบวนการสามารถใช้ภาพมาสร้าง “เรื่องเล่าที่เป็นแบบเฉพาะบุคคลแต่ใช้ได้กับทุกคน” (personalised yet universal narratives) ดังจะเห็นได้ว่า ผู้ร่วมขบวนการ FFF ใช้มีมวิดีโอ คลิปสั้นและการไลฟ์เล่าเรื่องราวและประสบการณ์ที่สอดคล้องกับแก่นประเด็นทางสังคมและการเมือง (เช่น คลิปบอกเล่าประสบการณ์ของตนเองและคนอื่น ๆ ที่มาร่วมเดินขบวนประท้วงธุรกิจพลังงาน) ยุทธวิธีดังกล่าวทำให้ผู้รับสารที่เป็นเยาวชนเชื่อถือและรู้สึกเชื่อมโยงกับข้อความที่ขบวนการสื่อออกไป (Parmelee et al., 2022)

อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการระดมเยาวชนจนทำให้ถูกเรียกว่าเป็นขบวนการเยาวชนนั้น ทำให้ FFF เผชิญข้อจำกัดคือถูกมองว่าเป็นขบวนการเชิงอุดมคติหรือเป็นมือบ๊องจัดตั้งที่ต่างประเทศจ้างมาบ่อนทำลายการเมืองภายใน อีกทั้งแรงกดดันทางสังคม

วัฒนธรรมทำให้เยาวชนจำนวนไม่น้อยเริ่มถอนตัวจากขบวนการ พวกเขาถูกพ่อแม่สั่งห้ามออกมาเคลื่อนไหวและถูกเตือนว่าร่องรอยของการร่วมขบวนการจะส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงานในอนาคต ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว FFF หันมาระดมคนทุกช่วงวัย โดยปรับเรื่องเล่าใหม่ให้เข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในท้องถิ่น เช่น ใช้ภาพเล่าเรื่องราวบริษัทพลังงานเยอรมันใช้พื้นที่หมู่บ้านลิทเซอร์ธา (Lützerath) เพื่อทำเหมืองเปิดซึ่งขัดแย้งกับการมุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านพลังงาน FFF ตั้งชื่องานท้องถิ่นในโซเซียลมีเดียเพื่อเผยแพร่ภาพเล่าเรื่องโดยเลือกแพลตฟอร์มที่คนทุกช่วงวัยใช้งาน จนกระทั่งเกิดเป็นช่อง "ParentsforFuture" และ "TeachersForFuture" ในเวลาต่อมา (Shim, 2024)

อารมณ์ขันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ภาพเล่าเรื่องของ FFF มีพลัง ดังตัวอย่างคลิปไวรัลของสมาชิกชาวอินเดียคนหนึ่ง que แสดงบทบาทสมมติเป็นชนพื้นเมืองสูงวัยและนักวิทยาศาสตร์ ทำท่าสอนผู้ชมเกี่ยวกับปัญหาการสูญพันธุ์ของสปีชีส์และภาวะโลกร้อน หลังจากนั้นก็เปลี่ยนมาสวมชุดสีดำเพื่อแสดงเป็นรัฐบาล โดยแสดงท่าทางว่าไม่ได้ฟังนักวิทยาศาสตร์และผู้อาวุโสเหล่านั้นเลย คลิปนี้เป็นตัวอย่างการจูงใจให้สาธารณชนหันมาสนใจปัญหาสภาพภูมิอากาศที่ซับซ้อนและกระตุ้นความรู้สึกได้อย่างต่อเนื่อง (Shim, 2024)

แม้จะมีอารมณ์ขัน แต่ FFF ก็มีจุดอ่อนอย่างสำคัญในประเด็น "อารมณ์" ผู้วิจัยพบว่าการสื่อสารเชิงร่ำอารมณ์ของ FFF โดยเน้นความเร่งด่วนของวิกฤติสภาพอากาศก่อให้เกิดความกังวลมากกว่าจะก่อให้เกิดนโยบายที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงไม่อาจซื้อใจคนรุ่นเก่า ทั้ง ๆ ที่คนรุ่นเก่าเป็นกลุ่มผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีอำนาจทางการเมืองต้องให้ความสนใจในฐานะฐานเสียง (Fabel et al., 2022)

เมื่อเปรียบเทียบกับ XR นับจากความล้มเหลวจากเหตุการณ์ประท้วงในสถานีรถไฟใต้ดินปี ค.ศ. 2019 XR หันมาทบทวนยุทธศาสตร์และยุทธวิธี โดยให้ความสนใจกับประเด็น "อารมณ์" ของผู้เข้าร่วมขบวนการมากขึ้น พวกเขาทราบดีว่าปัญหาสำคัญของขบวนการทางสังคมคือ "การระดมผู้คนนั้นง่ายกว่าการรักษาพวกเขาไว้" จึงหันมารักษาผู้เข้าร่วมโดยใช้ภาษาเชิงศาสนาและภาษาเชิงหน้าที่ทางศีลธรรม (เช่น "การช่วยให้รอด" (salvation) เป็นต้น) และกระตุ้นให้ลุกขึ้นมาป้องกันตนเองและเพื่อนร่วมโลกจากความสูญเสียในภัยพิบัติทั้งหลาย (Gürlesin, 2024; Seagrave, 2023, p. 68) XR ยังใช้กิจกรรมกึ่งศาสนา (เช่น การใช้สัญลักษณ์และรูปแบบของพิธีทางศาสนา เป็นต้น) เพื่อแสดงออกว่าขบวนการมีระบบคุณค่า ศีลธรรม และภารกิจอันศักดิ์สิทธิ์ในการปกป้องรักษาโลก วิธีการเหล่านี้ช่วยระดมและรักษาผู้เข้าร่วมได้เป็นจำนวนมาก (Gürlesin, 2024)

เพื่อดูแลอารมณ์ไม่ให้สมาชิกหมดไฟ (burnout) XR ได้ใช้ยุทธวิธี "ฟื้นฟูขึ้นใหม่" (regeneration) ซึ่งหมายถึง การดูแลตนเอง ดูแลผู้อื่น และสร้างชุมชนที่สามารถตั้งรับปรับตัว ตัวอย่างของยุทธวิธีนี้ คือการหยุดพักจากการเคลื่อนไหวเมื่อจำเป็น การมีกิจกรรมผ่อนคลายที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ (เช่น การออกเดินป่าของ XR เนเธอร์แลนด์) การสนับสนุนสมาชิกของขบวนการที่ถูกจับและช่วยเหลือคนอื่น ๆ และการเลี้ยงที่จะให้ความสนใจต่อผู้มีชื่อเสียงหรือแกนนำเพื่อให้สมาชิกทั่วไปมีสิทธิมีเสียงเต็มที่ในขบวนการ (Read & Alexander, 2020, p. 105)

หลักใหญ่ของการ “ฟื้นฟูขึ้นใหม่” ประการหนึ่งคือการเปลี่ยนเรื่องเล่า จากเดิมที่เรียกร้องให้ปัจเจกทุกคนต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาเพราะพฤติกรรมของทุกคนก่อให้เกิดปัญหา มาเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับความรู้สึกร่วมกันและความเห็นอกเห็นใจกัน ทั้งนี้ระหว่างการทบทวนการเคลื่อนไหวของ XR ในปี ค.ศ. 2020 แกนนำของขบวนการสรุปว่า XR จำเป็นต้องเปลี่ยนเรื่องเล่าจากเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมาเป็นเรื่องเล่าที่มีคนเป็นศูนย์กลาง โดยล้วงลึกเพื่อเล่าเรื่องความเปราะบาง เช่นความปลอดภัยในชีวิตของ “ชุมชนและบ้านของเรา” และโดยเฉพาะอย่างยิ่งของ “คนที่เรารัก” ที่ต้องสูญเสียไป ซึ่งการสูญเสียนี้นี้จะดำเนินต่อไปหากมนุษย์ไม่หยุดยั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในทันที นอกจากนั้น เรื่องเล่าควรเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่นการหาเลี้ยงครอบครัว เพื่อให้จับต้องอย่างเป็นรูปธรรมได้มากขึ้น (Read & Alexander, 2020, p. 105, 195-196)

เมื่อนำไปปฏิบัติจริง ยุทธวิธีฟื้นฟูขึ้นใหม่ช่วยดึงดูดผู้คนให้มาร่วมกิจกรรมและสนับสนุนสมาชิกในด้านอารมณ์ได้เป็นอย่างมาก โดยในการชุมนุมปี ค.ศ. 2023 ซึ่งถูกเรียกว่า "The Big One" XR สามารถระดมคนมาร่วมชุมนุมกินเวลา 4 วันได้ถึง 60,000 คน โดยที่ผู้เข้าร่วมรายใหม่ระบุว่ากิจกรรมเชิงฟื้นฟู เช่นการแสดงและศิลปะต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็น "ด้านที่อ่อนโยนขึ้น" ของ XR ดึงดูดให้พวกเขาเข้าร่วมชุมนุมและมีแรงบันดาลใจที่อยากจะสร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง ขณะที่บางส่วนของขบวนการมาก่อนยอมรับว่ารู้สึกมีความหวังและชอบแนวทางนี้มากกว่า (van der Zee & Weston, 2023)

การนับรวมทุกคน: การปรับปรุงยุทธวิธีขัดขวางทำลายระบบปกติ และยุทธศาสตร์ผ้าห่ม

บทเรียนจากทั้ง FFF และ XR ชี้ให้เห็นปัญหาสำคัญของขบวนการระดับโลก นั่นก็คือการที่คนบางกลุ่มรู้สึกว่าขบวนการเหล่านั้น "ไม่ใช่ที่ทางของตนเอง" ดังจะเห็นได้ว่า แม้ FFF จะพยายามใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการระดมกลุ่มคนที่ไม่ใช่เยาวชน แต่วิธีสื่อสารกลับ

ผลักให้ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งรุ่นเก่าบางกลุ่มไม่สนใจ สำหรับ XR การที่พวกเขาเคยประกาศจุดยืนว่า “พ้นจากการเมือง” กล่าวคือ “ไม่เป็นสังคมนิยม” และ “ไม่ได้อยู่ฝั่งใดของอุดมการณ์ไม่ว่าฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวา” โดยหวังจะสื่อว่าเป็นขบวนการสากลที่มีฐานกว้าง กลับสร้างความกังวลสงสัยในหมู่คนยากจนและคนชายขอบว่าขบวนการเป็นพวกชนชั้นกลางที่ขาดความเห็นอกเห็นใจ (Bell & Bevan, 2021, p. 1214-1215)

จากการศึกษาทั้ง 3 ขบวนการ ผู้วิจัยพบว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างกล่าวคือการสร้างภาพลักษณ์ของการ “นับรวมทุกคน” กล่าวคือจงใจกลุ่มคนที่เคยรู้สึกแปลกแยกจากขบวนการ (เช่น ชนชั้นแรงงาน ชาวบ้านในชนบท ฝ่ายอนุรักษ์นิยม นักธุรกิจ นักการเงิน เป็นต้น) โดยใช้การมุ่งผลในเชิงปฏิบัติ (pragmatic) แต่ก็ไม่ละทิ้งเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงแบบชุดรากถอนโคน (Charter, 2024) “การนับรวมทุกคน” จะเกิดขึ้นได้เมื่อขบวนการปรับปรุง “ยุทธวิธีขัดขวางทำลายระบบปกติ” (disruptive tactics)⁴ ซึ่งเป็นที่นิยมมาอย่างยาวนาน อีกทั้งต้องกำหนดเป้าหมายใหม่ให้โอบรับทุกคนเข้าสู่ขบวนการ

ผู้ที่เคยร่วมขบวนการ XR บางคนยอมรับว่าตนถอยออกมาจากขบวนการเพราะรู้สึกสับสนเสีย ประเด็นนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับยุทธวิธี “จงใจให้จับกุม” (courting arrest) ที่ XR เลือกใช้ การจงใจให้จับกุมนั้นเป็นยุทธวิธีที่พัฒนาขึ้นมาจาก 3 ฐานคิดคือ ฐานคิดเชิงปรัชญาที่ว่าสมาชิกในขบวนการเป็นพลเมืองที่ถูกข่มขืนมาต่อต้านโดยพร้อมจะสละเสรีภาพ ฐานคิดเชิงจิตวิทยาที่ว่าผู้จงใจให้จับกุมจะรู้สึกเชื่อมโยงกับคุณค่าที่ยิ่งใหญ่กว่า เช่น เกียรติยศและความกล้าหาญ และฐานคิดในเชิงปฏิบัติที่ว่า ชนชั้นนำจะให้ความสนใจต่อข้อเรียกร้องหากผู้ที่ถูกจับกุมมีจำนวนมาก (เช่น มีจำนวนถึง 50,000 คน) สามารถขัดขวางชีวิตปกติ และก่อให้เกิดต้นทุนทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน (Hallam, 2019) แม้ว่าการจงใจให้จับกุมจะสามารถสร้างแรงกดดันต่อรัฐ ดังจะเห็นได้ว่า การที่ผู้ร่วมขบวนการ XR ถูกจับกุมตัวกว่า 1,100 คน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้สภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาลอังกฤษตอบสนองในเชิงบวกในปี ค.ศ. 2019 แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้ขบวนการถูกวิจารณ์อย่างหนักว่าก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างผู้ประท้วงและตำรวจซึ่งอาจลงโทษผู้ประท้วง

⁴ ยุทธวิธีขัดขวางทำลายระบบปกติ หมายถึง การเข้าไปขัดขวาง กีดกันกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการขัดขวางกีดกันฝ่ายที่ขบวนการเผชิญหน้าด้วย โดยมีเป้าหมายคือตั้งคำถามต่อความชอบธรรมที่ดำรงอยู่ไปจนถึงการขอให้เห็นอกเห็นใจ ตัวอย่างเช่น การนั่งประท้วง การเข้าครอบครองพื้นที่ การปิดล้อมพื้นที่ เป็นต้น

รุนแรงขึ้น และเป็นอันตรายต่อคนชายขอบโดยเฉพาะคนผิวสีเนื่องจากโดยปกติคนกลุ่มนี้ก็เสี่ยงต่อการถูกจับกุมและถูกทำให้กลายเป็นอาชญากรอยู่แล้ว (Lewis, 2019)

ในกรณีของอังกฤษซึ่งเป็นถิ่นหลักของ XR ความตึงเครียดระหว่างตำรวจและผู้ชุมนุมและท่าทีที่เปลี่ยนแปลงไปของรัฐบาล ทำให้ผู้ที่สนใจจะเข้าร่วมการชุมนุมกังวลต่อการใช้ยุทธวิธีขัดขวางทำทนายระบบปกติ จากเดิมที่เจ้าหน้าที่ตำรวจแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้ชุมนุมแม้จะต้องเข้าจับกุม รัฐเริ่มจับกุมผู้ชุมนุมอย่างเข้มงวดภายใต้สถานการณ์โควิด-19 โดยให้เหตุผลว่า XR ก่อความวุ่นวายและความปลอดภัยทั้ง ๆ ที่ประเทศกำลังเปราะบางจากการแพร่กระจายของไวรัส (Home Office news team, 2020) ทิศทางนี้ดำเนินต่อมาในยุครัฐบาลลิซ ทรัสส์และริชี ซูแน็ก (ค.ศ. 2022-2024) ซึ่งประชาชนเผชิญกับวิกฤตค่าครองชีพและผลสะท้อนต่าง ๆ จากโควิด-19 โดยรัฐบาลให้ความสำคัญกับประเด็นสิ่งแวดล้อมต่ำกว่าประเด็นอื่นอย่างเห็นได้ชัด (Saunders et al., 2025, p. 4, 11)

จากการประเมินยุทธศาสตร์และข้อจำกัดที่ทำให้ยุทธศาสตร์เดิมเสี่ยง รูเพิร์ต รีด ซึ่งเป็นผู้วางยุทธศาสตร์ให้กับ XR เสนอว่า การจะรักษาความชอบธรรมและฐานสนับสนุนของสาธารณชนไว้ได้ นอกจากยุทธวิธีขัดขวางทำทนายระบบปกติจะต้องปลอดภัยกับผู้เข้าร่วม ยังต้องเปลี่ยนเป้าหมาย จากการขัดขวางชีวิตของสามัญชนคนธรรมดาไปยังเป้าหมายใหม่คือการรื้อเมือง ข้าราชการ หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ และธุรกิจยักษ์ใหญ่ เช่น แทนที่จะไปปิดกั้นการจราจรสาธารณะอาจเปลี่ยนไปบุกยึดพื้นที่ประชุมที่รัฐในระดับท้องถิ่นกำลังพิจารณาโครงการซึ่งมีแนวโน้มส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อชุมชน (Read & Alexander, 2020, pp. 33-34)

หลังจาก XR ประกาศยุติการใช้ยุทธวิธีขัดขวางทำทนายระบบปกติเป็นการชั่วคราว การชุมนุม "The Big One" สามารถระดมคนได้หลายหมื่นคนและไม่มีการจับกุมผู้ชุมนุม อีกทั้งยังสามารถระดมเอ็นจีโอหลายกลุ่มมาเป็นพันธมิตรใหม่ เช่น องค์การการกุศล The Fairtrade Foundation เป็นต้น ในอนาคตขบวนการอาจต้องพิจารณาเส้นแบ่งระหว่างการ "ขัดขวางทำทนายระบบปกติ" กับ "ความรุนแรง" อย่างจริงจังโดยนับรวมความเห็นของคนทุกฝ่าย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งภายใน (Evans, 2023)⁵

⁵ ผลการสำรวจของนิตยสาร The Ecologist ชี้ให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมขบวนการ XR ถึงร้อยละ 80 สนับสนุนการใช้ยุทธวิธีทำทนายซึ่งหน้าที่ไม่ใช่ความรุนแรง เช่น ยุทธวิธีที่เรียกว่า picket line คือการที่คนงานซึ่งออกมาประท้วงขีดเส้นขวางบริเวณทางเข้าด้านหน้าอาคารโรงงานหรือสำนักงานไม่ให้คนอื่นเข้ามา เป็นต้น (Evans, 2023)

ข้อเสนอเปลี่ยนเป้าหมายในการขัดขวางทำห้ายข้างต้นสอดคล้องกับยุทธศาสตร์สำคัญของ WRM ที่มีชื่อว่ายุทธศาสตร์ผ้าห่ม (blanket strategy) ซึ่งพุ่งเป้าไปที่ธุรกิจยักษ์ใหญ่ต้นตอของปัญหา ยุทธศาสตร์ผ้าห่มคือการสร้างแรงกดดันต่อบริษัทที่เป็นเป้าหมายในหลาย ๆ ด้านพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะกดดันผ่านหุ้นส่วนของบริษัทเหล่านั้น เช่น ผู้ถือหุ้น ลูกค้า ผู้ให้ทุน เป็นต้น โดยใช้เครือข่ายของขบวนการทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งปฏิบัติการอยู่ในประเทศที่เป็นที่ตั้งของหุ้นส่วนของบริษัทเป้าหมาย

ตามยุทธศาสตร์นี้ WRM พลิกโครงสร้างทุนนิยมข้ามชาติมาเป็น “โอกาส” และใช้จุดแข็งคือการมีเครือข่ายนานาชาติมาสร้างแรงกดดัน เช่น การที่ขบวนการ Friend of the Earth Indonesia (WALHI) ร่วม กับ WRM และ Environmental Justice Organisations, Liabilities and Trade (EJOLT) กดดันผู้กำหนดนโยบายในสหภาพยุโรป ในฐานะลูกค้าของบริษัทข้ามชาติผู้ผลิตปาล์มน้ำมัน หลังจากบริษัทดังกล่าวขับไล่และละเมิดสิทธิมนุษยชนชาวบ้านในอินโดนีเซีย EJOLT ยังได้เรียกร้องให้ผู้กำหนดนโยบาย ทบทวนการสนับสนุนโครงการปลูกป่าอุตสาหกรรมเพื่อเป็นแหล่งดูดซับคาร์บอน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อสิทธิทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวบ้าน (Environmental Justice Organisations, Liabilities and Trade [EJOLT], 2013) ย้อนหลังไปในปี ค.ศ. 2006 WALHI ร่วมกับ Friend of the Earth (FOE) เคยกดดันบริษัทผู้ผลิตเยื่อกระดาษและกระดาษรายใหญ่ในอินโดนีเซีย (APRIL) ซึ่งทำลายป่าและแย่งยึดที่ดินของชาวบ้านบนเกาะสุมาตรา โดยตีพิมพ์บทความในหนังสือพิมพ์ The Guardian ประณามบริษัทผู้ขายกระดาษในสหราชอาณาจักรที่ขายผลิตภัณฑ์และสถาบันการเงินที่เป็นแหล่งทุนของ APRIL ขณะที่ FOE ฟินแลนด์กดดันบริษัท UPM สัญชาติฟินแลนด์ ซึ่งเป็นผู้ซื้อผลิตภัณฑ์และให้เงินกู้แก่ APRIL จนกระทั่งในที่สุด UPM ยกเลิกการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์จาก APRIL (Gritten & Mola-Yudego, 2010, p. 753)

ทั้งนี้ การใช้ "ยุทธศาสตร์ผ้าห่ม" ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินโอกาสทางการเมืองว่าเอื้อต่อการสร้างแรงกดดันหรือไม่ เช่น เลือกสร้างแรงกดดันในขณะที่บริษัทเป้าหมายกำลังมีคู่แข่งทางการค้าเพิ่มขึ้นหรือประเทศมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น หรือเลือกสร้างแรงกดดันเมื่อเอ็นจีโากลุ่มอื่น ๆ รวมถึงสื่อมองว่าขบวนการมีความชอบธรรมที่จะต่อต้านบริษัท เป็นต้น (Gritten & Mola-Yudego, 2010, pp. 732-733)

สรุปและอภิปราย

บทความนี้ชี้ให้เห็นยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือที่ถูกปรับปรุงขึ้นใหม่หลังจากเผชิญความล้มเหลวของขบวนการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระดับโลก เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับขบวนการในประเทศไทย โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ การปรับรูปแบบการจัดขบวนการแบบกระจายอำนาจใหม่ การจูงใจและรักษาอารมณ์ของผู้เข้าร่วม และการวางยุทธศาสตร์ "นับรวมทุกคน"

ในการจัดขบวนการแบบกระจายอำนาจใหม่ ผู้วิจัยเสนอว่า ขบวนการใช้ยุทธวิธี "การสร้างกลุ่มคนในย่านการใช้ชีวิตเดียวกัน" เพื่อเป็นเครือข่ายประสานระหว่างกลุ่ม อีกทั้งประเมินยุทธศาสตร์ร่วมกันอย่างจริงจังก่อนนำไปใช้โดยเฉพาะเมื่อเผชิญกับบริบทที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งภายใน ในด้านการจูงใจและรักษาอารมณ์ ขบวนการอาศัยโซเชียลมีเดียสร้างเรื่องเล่าที่เป็นแบบเฉพาะบุคคล ชูภารกิจทางศีลธรรม และเน้นฟื้นฟูอารมณ์ของสมาชิกมากกว่าจะสร้างความกังวล และในด้านการ "นับรวมทุกคน" นั้น ขบวนการได้ปรับปรุงยุทธวิธีขัดขวางทำลายระบบปกติและเลือกประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์ผ้าห่ม

การอภิปรายผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นประเด็นที่ต้องพิจารณาหากจะนำไปประยุกต์กับขบวนการในไทย ในที่นี้ ผู้วิจัยเสนอว่า ขบวนการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับเงื่อนไขข้อ 2 ประการในการปรับปรุงยุทธศาสตร์และยุทธวิธี คือ การแบ่งขั้วทางการเมือง (political polarization) และการสร้างขบวนการในท้องถิ่นให้เข้มแข็ง

การแบ่งขั้วทางการเมืองไทยมีลักษณะเป็นการแสวงหาระเบียบทางการเมืองที่แตกต่างกันและปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่การเดินขบวนบนท้องถนนในปี ค.ศ. 2006 ส่งผลให้การสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (solidarity) ในภาคประชาสังคมไทยเป็นไปได้ยาก (Sombatpoonsiri, 2020) ตัวอย่างในต่างประเทศชี้ให้เห็นว่า การแบ่งขั้วทางการเมืองส่งผลเสียอย่างชัดเจนต่อการระดมสมาชิกของขบวนการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสื่อสังคมออนไลน์เป็นภัยต่อการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Couldry, 2023, p. 2) และกลุ่มซึ่งมีผลประโยชน์สุดโต่งไปในทางใดทางหนึ่ง (เช่น กลุ่มธุรกิจพลังงานฟอสซิล กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติที่มีแนวคิดสุดขั้ว เป็นต้น) มีอิทธิพลในกระบวนการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มเล็กกลุ่มน้อยอย่างเช่นชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสีเขียว (Chen et al., 2021, p. 1)

การสร้างขบวนการในท้องถิ่นให้เข้มแข็งของ XR FFF และ WRM สามารถเป็นแนวทางต่อขบวนการในไทย ที่ในระยะหลังขบวนการต่อสู้ในพื้นที่เฉพาะ (place-based movement) เริ่มเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น ขบวนการในท้องถิ่นภายใต้เครือข่าย P-Move ที่เชื่อมโยงว่าโครงการคาร์บอนเครดิตจะส่งเสียต่อการเรียกร้องสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ (Prachatai, 2024) บทเรียนจากต่างประเทศชี้ให้เห็นว่าขบวนการต่อสู้ในพื้นที่เฉพาะซึ่งมีจุดเด่นคือระดมตัวแสดงที่หลากหลายในท้องถิ่นได้และเป็นเครือข่ายในพื้นที่เล็กที่พึ่ง "เสียงที่แตกต่าง" สามารถสร้างให้เกิดพันธมิตรกับคนในชุมชนวิทยาศาสตร์ (เช่น นักวิทยาศาสตร์ในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐในหน่วยงานท้องถิ่น เป็นต้น) จึงเอื้อให้เกิดการประสานความรู้ความคิดของคนพื้นถิ่นเข้ากับวิทยาศาสตร์อย่างเท่าเทียม ด้านหนึ่งก้าวข้ามข้อจำกัดเชิงเทคนิคที่เป็นอุปสรรคต่อชุมชนพื้นถิ่น (เช่น เทคนิคสำหรับชุมชนในการตรวจสอบกิจกรรมภายนอกที่ทำลายป่าในพื้นที่ เป็นต้น) อีกด้านทำให้วิทยาศาสตร์ตอบสนองต่อความรู้ โลกทัศน์ วัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนพื้นถิ่น (เช่น ตอบสนองต่อโลกทัศน์พื้นถิ่นที่มองว่ามนุษย์และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์นั้นอยู่ร่วมและพึ่งพาอาศัยกัน เป็นต้น) (Ramirez et al., 2020; Cifuentes, 2023)

References

- Alexander, J., Eliasoph, N., McAdam, D., Sevelsted, A., & Toubøl, J. (2023). Bringing morality back in: Three interviews. In J. Toubøl & A. Sevelsted (Eds.), *The power of morality movements: Civic engagement in climate justice, human rights, and democracy* (pp. 39–59). Springer.
- Allen, F. (2013). Trends in environmental activism. *International Political Science Abstracts*, 73(5), 673–681.
<https://doi.org/10.1177/00208345231209549>
- Arrieta-Kenna, R. (2021, May 11). When the unstoppable activists met their match. *Politico*.
<https://www.politico.com/news/magazine/2021/11/05/sunrise-movement-manchin-climate-activism-democratic-washington-518558>

- Bell, K. & Baven, G. (2021). Beyond inclusion? Perceptions of the extent to which Extinction Rebellion speaks to, and for, Black, Asian and Minority Ethnic (BAME) and working-class communities. *Local Environment*, 26(10), 1205-1220. <https://doi.org/10.1080/13549839.2021.1970728>
- Benford, R. D. & Snow, D. (2000). Framing processes and social movements: An overview and assessment. *Annual Review of Sociology* 26, 611–639. <http://www.jstor.org/stable/223459>
- Berclaz, J., & Giugni, M. (2005). Specifying the concept of political opportunity structures. In M. Kousis & C. Tilly (Eds.), *Economic and political contention in comparative perspective* (pp. 15–32). Routledge.
- Brunnengräber, A. (2014). Between pragmatism and radicalization: NGOs and social movements in international climate politics. In H. Garrelts & M. Dietz (Eds.), *Routledge handbook of the climate change movement* (pp. 269–279). Routledge.
- Burns, D., & Reimann, C. (2019). Movement building. In C. Farrell, A. Green, S. Knights, & W. Skeaping (Eds.), *This is not a drill: An extinction rebellion handbook*. Penguin Books.
- Charter, F. (2024, July 10). Ex-extinction rebellion spokesperson: Disruptive protests can just annoy people. *Prospect*. <https://www.prospectmagazine.co.uk/views/people/67186/ex-extinction-rebellion-spokesperson-disruptive-protests-can-just-annoy-people>
- Chen, T. H. Y., Salloum, A., Gronow, A., Ylä-Anttila, T., & Kivelä, M. (2021). Polarization of climate politics results from partisan sorting: Evidence from Finnish Twitterspace. *Global Environmental Change*, 71, Article 102348. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2021.102348>

- Cifuentes, S. (2023). Co-producing autonomy? Forest monitoring programs, territorial ontologies, and Indigenous politics in Amazonia. *Digital Geography and Society*, 5, Article 100068, <https://doi.org/10.1016/j.diggeo.2023.100068>.
- Colchester, M., Apte, T., Laforge, M., Mandondo, A., & Pathak, N. (2003). *Bridging the gap: Communities, forests and international networks*. Center for International Forestry Research. <https://doi.org/10.17528/cifor/001277>
- Couldry, N. (2023). On social media, solidarity, and the catastrophe of climate change. *Social Media + Society*, 9(2). <https://doi.org/10.1177/20563051231177907>
- Dahlstrand, E. (2020). *The recipe for engagement in a direct-action climate movement for the future of humanity* [Master's thesis, Lund University]. Lund University Libraries. <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=9018809&fileId=9019065>
- della Porta, D., & Parks, L. (2014). Framing processes in the climate movement: From climate change to climate justice. In M. Dietz & H. Garrelts (Eds.), *Routledge handbook of the climate change movement* (pp. 19–30). Routledge.
- Doherty, K. (2013). Tactics. In D. A. Snow, D. della Porta, B. Klandermans, & D. McAdam (Eds.), *The Wiley-Blackwell encyclopedia of social and political movements* (pp. 1-6). Blackwell Publishing.
- Einhöwer, R. (1999). Practices, opportunity, and protest effectiveness: Illustrations from four animal rights campaigns. *Social Problems*, 46(2), 169–186. <https://doi.org/10.2307/3097251>

- Environmental Justice Organisations, Liabilities and Trade (EJOLT). (2013, June 4). *Tree plantations: Conflicts, trends and resistance*.
<http://www.ejolt.org/2013/06/tree-plantations-conflicts-trends-and-resistance-updated-report-in-bahasa/>
- Evans, R. (2023, April 27). Extinction Rebellion gave it 'the Big One' with a four-day peaceful protest - now what? *The Conversation*.
<https://theconversation.com/extinction-rebellion-gave-it-the-big-one-with-a-four-day-peaceful-protest-now-what-204581>
- Fabel, M., Flückiger, M., Ludwig, M., Waldinger, M., Wichert, S., & Rainer, H. (2022). *The power of youth: Did the “Fridays for Future” climate movement trickle-up to influence voters, politicians, and the media?* (CESifo Working Paper No. 9742). Social Science Research Network.
<https://ssrn.com/abstract=4106055>
- Flachsland, C. & Levi, S. (2021). Germany’s Federal Climate Change Act. *Environmental Politics*, 30(sup1), 118-140,
<https://doi.org/10.1080/09644016.2021.1980288>
- Fotaki, M. & Foroughi, H. (2022). Extinction Rebellion: Green activism and the fantasy of leaderlessness in a decentralized movement. *Leadership*, 18(2), 224-246. <https://doi.org/10.1177/1742715021100557>
- Gamson, W. A. (1975). *The strategy of social protest*. Dorsey Press.
- Garrlets, H. & Dietz, M. (2014). Introduction: Contours of the transnational climate movement - conception and contents of the handbook. In H. Garrlets & M. Dietz (Eds.), *Routledge handbook of the climate change movement* (pp. 1-15). Routledge.
- Gayle, D. (2025, March 27). Just Stop Oil to ‘hang up the hi-vis’ after three years of climate action. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/environment/2025/mar/27/just-stop-oil-hangs-up-the-hi-vis-after-three-years-of-climate-action>

- Gerber, J. F. (2011). Conflicts over industrial tree plantations in the South: Who, how and why? *Global Environmental Change*, 21(1), 165–176. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2010.09.005>
- Goodwin, J., & Jasper, J. M. (1999). Caught in a winding, snarling vine: The structural bias of political process theory. *Sociological Forum*, 14(1), 27–54. <https://doi.org/10.1023/A:1021684610881>
- Gritten, D., & Mola-Yudego, B. (2010). Blanket strategy: A response of environmental groups to the globalising forest industry. *International Journal of the Commons*, 4(2), 729–757. <https://doi.org/10.18352/ijc.216>
- Gürlesin, Ö. F. (2024). Social Media, Environmental Activism, and Implicit Religion: A Case Study of Extinction Rebellion. *Religions*, 15(12). <https://doi.org/10.3390/rel15121458>
- Hallam, R. (2019). The civil resistance model. In C. Farrell, A. Green, S. Knights, & W. Skeaping (Eds.), *This is not a drill: An Extinction Rebellion handbook*. Penguin Books.
- Home Office news team. (2020, September 7). *Policing Minister Kit Malthouse's statement on Birmingham incident and Extinction Rebellion protests*. <https://homeofficemedia.blog.gov.uk/2020/09/07/policing-minister-kit-malthouses-statement-on-birmingham-incident-and-extinction-rebellion-protests/>
- Jacobson, E., Imdieke, A., & Pearson, P. (2024, September 2). *East Antarctica hits 28°C above normal during current heatwave*. International Cryosphere Climate Initiative. <https://iccinet.org/east-antarctica-hits-28c-above-normal-during-current-heatwave/>
- Jacout, T., Boardman, R., & Baulch, L. G. (2019). Building an action. In C. Farrell, A. Green, S. Knights, & W. Skeaping (Eds.), *This is not a drill: An Extinction Rebellion handbook*. Penguin Books.

- Jobin, P., Ho, M. S., & Hsiao, M. (2021). Environmental movements and politics of the Asian Anthropocene: An introduction. In P. Jobin, M. S. Ho, & M. Hsiao (Eds.), *Environmental movements and politics of the Asian Anthropocene* (pp. 1–35). ISEAS–Yusof Ishak Institute.
- Kamboh, S. A. & Ittefaq, M. (2024, February 12). *Climate activism in the Global South: A call for clear agendas*. Global Policy. <https://www.globalpolicyjournal.com/blog/12/02/2024/climate-activism-global-south-call-clear-agendas>
- Kitschelt, H. (1986). Political opportunity structures and political protest: Anti-nuclear movements in four democracies. *British Journal of Political Science*, 16(1), 57–85. <http://www.jstor.org/stable/193981>
- Kriesi, H., Koopmans, R., Willem, J., & Giugni, M. G. (1995). *New social movements in Western Europe: A comparative analysis*. University of Minnesota Press.
- Lewis, A. (2019, November 24). Too white, too middle class and lacking in empathy, Extinction Rebellion has a race problem, critics say. *CNN*. <https://edition.cnn.com/2019/11/24/uk/extinction-rebellion-environment-diversity-gbr-intl/index.html>
- Lohmann, L. (2020). *What kind of future for the World Rainforest Movement? 20 years after addressing the underlying causes of deforestation*. World Rainforest Movement. <https://www.wrm.org.uy/publications/what-kind-of-future-for-the-world-rainforest-movement>
- McCarthy, J. D., & McPhail, C. (1998). The institutionalization of protest in the United States. In D. S. Meyer & S. Tarrow (Eds.), *The social movement society: Contentious politics for a new century* (pp. 83–110). Rowman and Littlefield.

- Meyer, D. S., & Staggenborg, S. (2012). Thinking about strategy. In G. M. Maney, K. T. Andrews, R. V. Kutz-Flamenbaum, D. A. Rohlinger, & J. Goodwin (Eds.), *Strategies for social change* (pp. 3–22). University of Minnesota Press.
- Parmelee, J., Perkins, S., & Beasley, B. (2022) Personalization of politicians on Instagram: What Generation Z wants to see in political posts. *Information, Communication & Society*. 26(9), 1773-1788.
<https://doi.org/10.1080/1369118X.2022.2027500>
- Piven, F. F., & Cloward, R. (1977). *Poor people's movements: Why they succeed, how they fail*. Pantheon Books.
- Prachatai. (2024, July 31). *Local forest management: 'Carbon Credits' may undermine local rights to forest management* [in Thai].
<https://prachatai.com/journal/2024/07/110147>
- Ramirez, M., Estévez, J. H. G., Goyeneche, O. Y. R., & Rodriguez, C. E. O. (2020). Fostering place-based coalitions between social movements and science for sustainable urban environments: A case of embedded agency. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 38(7-8), 1386-1411. <https://doi.org/10.1177/2399654420929355>
- Read, R. (2023, November 8). Extinction Rebellion's future is far less radical than its past. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/nov/08/extinction-rebellion-future-less-radical-unite-positive-action>
- Read, R., & Alexander, S. (2020). *Extinction Rebellion: Insights from the inside*. Simplicity Institute Publishing.
- Saunders, C., Nadel, S., & Walley, B. (2025). It's not just structural: Political context and London's environmental networks twenty-one years later. *Politics and Governance*, 13, Article 10137
<https://doi.org/10.17645/pag.10137>

- Saxonberg, S., & Pažma, M. (2025). Analyzing the fight for decency: Combining framing and emotional approaches to social movement theory. *International Journal of Comparative Sociology*, 0(0).
<https://doi.org/10.1177/00207152241310443>
- Seagrave, J. (2023). Protest in the face of catastrophe: Extinction Rebellion and the anti-politics of grief. *Suomen Antropologi*, 47(2), 49-73.
<https://doi.org/10.30676/jfas.101239>
- Shim, D. (2024). Personalising climate change—how activists from Fridays for Future visualise climate action on Instagram. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11, Article 1073.
<https://doi.org/10.1057/s41599-024-03556-7>
- Sombatpoonsiri, J. (2020). Two Thailands: Clashing political orders and entrenched polarization. In T. Carothers & A. O'Donohue (Eds.), *Political polarization in South and Southeast Asia: Old Divisions, New Dangers* (pp. 37-79). Carnegie Endowment for International Peace.
- Taratham, W. (2011). *Social movement readiness: A case study of the Serichon (Free People) group in Ubon Ratchathani province* [Master's thesis, Ubon Ratchathani University]. Esan Information Ubon Ratchathani University. https://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/e-research/sites/default/files/Worawan_Tha.pdf
- Tarrow, S. (1994). *Power in movement: Social movements and contentious politics*. Cambridge University Press.
- van der Zee, B. & Weston, P. (2023, April 21). Big tent for the Big One: Extinction Rebellion shows softer side in London protest. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/world/2023/apr/21/big-one-extinction-rebellion-climate-protest-london-xr>

- Watts, J. (2019, April 19). Greta Thunberg hopes to join climate protests during London visit. *The Guardian*.
<https://www.theguardian.com/environment/2019/apr/19/greta-thunberg-hopes-to-join-climate-protests-during-london-visit-extinction-rebellion>
- World Rainforest Movement. (2014). *REDD: A collection of conflicts, contradictions and lies*. <https://www.wrm.org.uy/publications/redd-a-collection-of-conflicts-contradictions-and-lies>
- World Rainforest Movement. (2022). *A critical reflection on participation in international forest policy processes: WRM briefing*.
https://www.wrm.org.uy/sites/default/files/2022-11/WRM_briefing_Oct_2022.pdf
- World Rainforest Movement. (2024). *Tree plantations for carbon markets*.
<https://www.wrm.org.uy/bulletin-articles/tree-plantations-for-carbon-markets>